

خلاصه گزارش تحقیق در رفتار اطلاع یابی پزشکان شهرستان بجنورد

نوشته: مصیب سامانیان

دانشجوی دکتری کتابداری و اطلاع رسانی

کلید واژه ها: منابع اطلاعاتی / بازیابی اطلاعات / اطلاع یابی / پزشکان شهرستان بجنورد

چکیده:

انگیزه انجام این پژوهش فراهم آوردن اطلاعات مفید و جامع برای متخصصان و پزشکان است. پزشکان پس از اتمام تحصیلات عمومی، تخصصی و فوق تخصصی همچنان نیازمند به مطالعه عمیق و پژوهش دائمی می باشند و مسئله مورد تحقیق این است که پزشکان شهرستان برای اطلاع یابی چه نوع رفتارهایی را در پیش می گیرند.

در گروه پزشکی، هدف های آموزشی به گونه ای تنظیم می شوند که با برنامه ریزی درست و اجرای دقیق آن می توان برای سیستم بهداشتی و درمانی مملکت افرادی را آموزش داد که بتوانند به طور مؤثر در تأمین سلامتی و بهداشت جامعه کوشا باشند؛ با این حال برای هر یک از برنامه های آموزشی در دانشکده ها می بایست هدف های ویژه ای را مشخص نمود و برنامه ریزی و اجرای را به روش خاص و هم افق با آن رشته یا گروه معمول داشت.

اطلاعات باید با نیازهای استفاده کنندگان سازگاری داشته باشد تا بتواند جوابگوی سؤالات آن ها باشد. برای تأمین نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان باید رابطه نیاز اطلاعاتی آنان را حرفه و شغل، و علل نیازهای آنان به اطلاعات با مشخصات و موقعیت حرفه ای آن ها را بررسی نمود. با توجه به این که اکنون ضرورت ایجاد مراکز اطلاع رسانی در ایران احساس شده است، برداشتن نخستین گام ها در بررسی نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان اطلاعات در تمام زمینه ها امری اجتناب ناپذیر است و باید از اولویت خاصی برخوردار باشد. در همین راستا و با توجه به اهداف آموزش پزشکی، رفتار اطلاع یابی پزشکان شهر بجنورد برای تحقیق در نظر گرفته شده است.

پرسشهای اساسی در این تحقیق به قرار زیر بوده:

- ۱- آیا پزشکان متخصص نسبت به پزشکان عمومی اوقات بیش تری را به مطالعه اختصاص می دهند؟
- ۲- کدام منابع اطلاعاتی در مطالعه و تحقیق مورد استفاده پزشکان قرار میگیرد؟
- ۳- کدامیک از راه های کسب اطلاعات (کانال های رسمی یا غیر رسمی) بیش تر مورد استفاده قرار میگیرد؟

۴- آیا نوع فعالیت و جنس بر میزان استفاده آنها از اطلاعات اثر دارد؟

۵- آیا پزشکان شهر بجنورد در جریان اطلاع یابی مشکلاتی دارند؟

آیا پزشکان شهر بجنورد خود را با پیشرفت های علمی مرتبط با رشته خود همگام می سازند؟

یافته ها ی این تحقیق هر چه باشد می تواند در امر اطلاع رسانی و رفتار اطلاع یابی پزشکان شهر بجنورد به آنها کمک نماید و ممکن است پیشنهاد های این تحقیق رهگشایی در امر خدمات اطلاع رسانی در این مورد باشد.

پیش فرض های اساسی پژوهش عبارت بوده اند از:

پزشکان عمومی بیش تر از پزشکان متخصص به مطالعه می پردازند .

پزشکان عمومی و متخصص به علت مشاوری زیاد فرصت کمی برای مطالعه دارند.

پزشکان متخصص خود را بی نیاز از مطالعه تخصصی می بینند .

پزشکان این شهر از نظر اطلاع یابی با مشکلاتی مواجه هستند .

یافته ها و تحلیل داده ها

با توجه به اینکه همکاری با پژوهشگر و اهمیت حتمی پژوهش برای تحصیل کردگان جامعه نیز ناشناخته است ، متأسفانه پزشکان در طول تحقیق آن گونه که انتظار می رفت همکاری لازم را نداشتند و برخی با بیان این که “ از ارائه اطلاعات معذورم ” از پاسخگویی به پرسشنامه ها خودداری نمودند و بعضی از آنها حتی از تحویل گرفتن پرسشنامه ها نیز خودداری کردندو به لحاظ همین محدودیت ها ، حدود مطالعه به پزشکان شهر محدود شد که شاید باعث بشود محقق نتواند به اهداف مورد نظر در تحقیق برسد .

برای این تحقیق ، تمامی پزشکان شهر بجنورد در نظر گرفته شده بودند که از مجموع ۹۴ پزشک شهر در زمان تحقیق که برای آنان پرسشنامه اریال شده بود، تنها ۵۰ نفر به پرسشنامه ها جواب دادندو تجزیه و تحلیل نهایی بر روز این ۵۰ پرسشنامه صورت گرفت . و در جداول توزیع فراوانی گنجانیده شد.

جدول شماره ۱. توزیع سنی پاسخ دهندگانی که سن خود را مشخص نموده بودند

سن	تعداد	درصد
زیر ۳۰ سال	۱۲	۳۰
۳۰-۳۵	۱۸	۴۵
۳۵-۵۰	۸	۲۰
بالتر از ۵۰	۲	۵
جمع	۴۰	۱۰۰

جدول شماره ۲. توزیع فراوانی پزشکان شهرستان بجنورد بر حسب جنس

جنس	تعداد	درصد
زن	۲۳	۴۶
مرد	۲۷	۵۴

جدول شماره ۱ وضعیت سنی پزشکان را مشخص می کند و همان گونه که در جدول مشاهده می شود ۷۵ درصد از پزشکان این شهر بین ۳۰ تا ۳۵ سال سن دارند و از نظر جنسیت نیز ۴۶ درصد از پزشکان شهر را خانم و ۵۴ درصد را آقایان تشکیل می دهند .
در رابطه با هوع فعالیت و زمان در نظر گرفته کده برای هر فعالیت پرسشی مطرح شد که نتایج به دست آمده در جدول شماره ۳ ذکر شده.

جدول شماره ۳ . توزیع فراوانی نوع فعالیت پزشکان و زمان در نظر گرفته شده برای آن نوع فعالیت

۲۰-۳۰		۱۵-۲۰		۱۰-۱۵		۵-۱۰		۱-۵		زمان اختصاص داده شده	نوع فعالیت
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۱۰	۵	۸	۴	۶	۳	۲۲	۱۱	۳۸	۱۹	مطالعه عمومی	
۱۰	۵	۲	۱	۲۰	۱۰	۲۶	۱۳	۲۴	۱۲	مطالعه تخصصی	
۲	۱	-	-	۲	۱	۴	۲	۱۰	۵	تدریس	
-	-	-	-	۲	۱	۴	۲	۸	۴	پژوهش	
۱۰	۵	۲	۱	-	-	۶	۳	۱۲	۶	کارهای اداری	
-	-	-	-	۴	۲	۲	۱	۲۲	۱۱	مشاوره	
	۱۶		۶		۱۷		۳۲		۵۷	جمع	

جدول شماره ۴ . توزیع فراوانی زمان اختصاص داده شده برای مطالعه عمومی و اختصاصی از طرف پزشکان متخصص شهر

۲۰-۳۰		۱۵-۲۰		۱۰-۱۵		۵-۱۰		۱-۵		زمان اختصاص داده شده	نوع فعالیت
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۶	۳	۴	۲	۶	۳	۱۰	۵	۲۶	۱۳	مطالعه عمومی	
۶	۳	-	-	۶	۳	۱۶	۸	۲۰	۱۰	مطالعه تخصصی	

مطالعه عمومی و تخصصی ، کم ترین زمان را در بین فعالیتها ی پزشکان دارد و پزشکان عمومی زمان بیش تری را صرف مطالعه تخصصی می نمایند و پزشکان متخصص خود را از مطالعه تخصصی بی نیاز می بینند . برای این که مشخص بشود پزشکان به هنگام استفاده از منابع اطلاعاتی اولویت را به کدامیک از منابع اطلاعاتی می دهند سؤالی مطرح شد تا به ترتیب اولویت د ر استفاده از منابع ، آنها را مشخص نمایند که استفاده از متون پایه و استاندارد با ۷۸ درصد استفاده از طرف پزشکان ، در اولویت اول قرار دارد و بعد از آن ، مجلات پزشکی هستند و می توتن این گونه بیان کرد که منابع ردیف اول از اولویت بیش تری نسبت به سایر منابع مرجع و اطلاعاتی برخوردار هستند و تفاوتی در انتخاب اولویت ها بین پزشکان عمومی و اختصاصی مشاهده نشد.

جدول شماره ۵. توزیع فراوانی استفاده از منابع اطلاعاتی به ترتیب اولویت

منابع اطلاعاتی	متون پایه		مشاوره همکاران		مجلات پزشکی		مشاوره با متخصصان صاحب نظر		مقالات نقد و بررسی		چکیده نامه ها		نماینده نامه ها		فهرست کتابخانه		فهرست کتاب فروشان و ناشران		انتشارات مؤسسات داروسازی و سازندگان وسایل و تجهیزات پزشکی		اولویت ها
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۱	۳۹	۷۸	۵	۱۰	۵	۱۰	۲	۴	۱	۲	-	-	-	-	۱	۲	۱	۲	۴	۸	۱
۲	-	-	۷	۱۲	۲۱	۲۷	۱۱	۲۲	۱	۲	۲	۲	۲	۲	-	-	-	-	-	-	۲
۳	-	-	۱۰	۲۰	۸	۱۶	۹	۱۸	۵	۱۰	۴	۸	۲	۲	۲	۴	۳	۶	۶	۱۲	۳
۴	-	-	۵	۱۰	۲	۴	۱	۲	۴	۸	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۴
۵	-	-	۱	۲	۲	۴	۳	۶	۸	۱۰	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۴
۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱	۲	۱	۲	-	-	-	-	-	-	۲
۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱	۲	۱	۲	۱	۲	-	-	-	-	۲
۸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱	۲	۱	۲	-	-	-	-	-	-	۲
۹	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱	۲	-	-	-	-	۲
۱۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۲

همچنین به منظور مشخص ساختن این که پزشکان از طریق چه منابعی از آخرین یافته های علمی مطلع می شوند بعد از استخراج نتایج مشخص گردید که پزشکان برای اطلاع از آخرین یافته های علمی از مجلات پزشکی استفاده می نمایند که ۶۲ درصد از پزشکان ، مجلات پزشکی را در اولویت اول قرار داده اند و بعد از نشریات ادواری ، کتابها با ۵۶ درصد در اولویت دوم قرار دارد .

جدول شماره ۸ . توزیع فراوانی نحوه تهیه نشریات ادواری فارسی و خارجی

نشریات خارجی		نشریات فارسی		نوع نشریه نحوه تهیه نشریات
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۸	۴	۵۸	۲۹	اشتراک شخصی
-	-	۱۰	۵	از طریق همکاران
۲	۱	۶	۳	از طریق کتابخانه
				جمع

در رابطه با نحوه تهیه نشریات ادواری ۵۸ درصد از پزشکان اشتراک شخصی را مشخص ساخته اند و تنها ۱۰ درصد آنها ، نشریات را از کتابخانه ها گرفته اند .

جدول شماره ۹ . توزیع فراوانی میزان مفید بودن شرکت در سمینارها و سخنرانیها و کنفرانس های

غیر مفید		چندان مفید		مفید		بسیار مفید		میزان مفید بودن وضعیت شرکت در سمینارها
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۴	۲	۱۴	۷	۲۸	۱۲	۱۰	۵	دیدگاه تازه ای به من می دهد
۲	۱	۶	۳	۵۴	۲۷	۸	۴	مرا از تحقیقات دیگران مطلع میسازد
۲	۱	۸	۴	۱۶	۸	۴	۲	مرا در انتقال تجارب و آثارم به دیگران یاری می دهد
۲	۱	۸	۴	۳۴	۱۷	۸	۴	به من کمک میکند

								با دیگران ارتباط پیدا کنم
۶	۳	۴	۲	۲۶	۱۳	۴	۲	اطلاعاتی می‌دهد که از راه دیگر نمیتوانم به دست آورم
۸	۴	۸	۴	۴۰	۳۰	۸	۴	امکان مذاکره با دیگران فراهم می‌سازد

در خصوص مشکلاتی که به هنگام بازیاب اطلاعات مطرح کرده اند ، ۲۸/۹ در صد عدم دسترسی به کتابخانه تخصصی با مطرح ساخته اند و ۲۷/۷ درصد کمبود وقت را بیان کرده اند و درباره این که آیا شرکت در سمینارها و سخنرانیها مفید می افتد ، ۵۴ درصد آن را مفید دانسته اند ، به خاطر این که تز تحقیقات دیگران مطلع می شوند ؛ ۴۰ در صد از این که مذاکره با دیگران را فراهم می کند آن را مفید دانسته اند ؛ و از جهت این که دیدگاه و اندیشه تازه ای به آنها می دهد ۲۸ در صد آن را مفید دانسته اند . ۸۶ در صد پزشکان از اطلاع یابی در این شهر رضایت ندارند .

جدول شماره ۱۰. توزیع فراوانی میزان رضایت از اطلاع یابی در شهر

وضعیت	تعداد	درصد
بسیار خوب	۱	۲،۲
خوب	۴	۹
نه چندان خوب	۳۹	۶،۸۸
جمع	۴۴	۱۰۰

یافته های تحقیق

- پزشکان این شهر بیش تر وقت خود را صرف مشاوره و طبابت مس کنند و کم تر به مطالعه مس پردازند .
- از نظر پزشکان این شهر ، در اولویت اول قرار دارد .
- از نظر پزشکان این شهر ، در اولویت دوم قرار دراد .
- کانال های غیر رسمی برای کسب اطلاعات بیش تر مورد استفاده قرار می گیرد .
- نوع فعالیت و جنس بر میزان فعالیت تأثیری ندارد .
- اکثریت پزشکان این شهرستان از نحوه اطلاع یابی در این شهرستان ناراضی هستند و وضعیت را چندان خوب ندانسته اند .

پیشنهاد

با توجه به نتایج بررسی که نشان می دهد پزشکان این شهر بیش ترین اطلاعات خود را از طریق نشریات ادواری و متون پایه و استاندارد به دست می آورند، پیشنهاد می گردد: تهیه جدیدترین نشریات ادواری توسط یک مرکز (که پیشنهاد می گردد کتابخانه های بیمارستانی باشند)؛ ایجاد پایگاه های اطلاع رسانی و امکان برقراری با **Internet Medline**؛ برگزاری آزمونهای مختلف تا وضعیت علمی پزشکان کنترل شود که چقدر روز آمد هستند.

پیشنهاد برای پژوهش های آینده

با توجه به نتایج حاصله در پژوهش حاضر موضوع زیر برای تحقیق آینده پیشنهاد می گردد: بررسی رفتار اطلاع یابی پزشکان شهرستان بجنورد و تعیین این که آیا رابطه معنی داری بین رفتار اطلاع یابی پزشکان عمومی و متخصص وجود دارد.

منابع

- ۱- اسدی گرگانی ، فاطمه ، (۱۳۶۶) ، بررسی نحوه دستیابی کارشناسان امور بهزیستی به مدارک مورد نیاز ، پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه علوم پزشکی ایران .
- ۲- برادران لیلادی ، ماه سوری ، (۱۳۷۲) ، بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان قلب و عروق و ریه در شهرستان تبریز ، پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه علوم پزشکی ایران .
- ۳- دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران ، (۱۳۵۴) ، تحقیق درباره روشهایی که هیئت علمی دانشکده علوم تهران برای دستیابی به منابع و مدارک به کار می برند . تهران ، گروه آموزش کتابداری دانشکده علوم تربیتی تهران .
- ۴- دیانی ، محمد حسین ، (۱۳۶۵) ، روشهای کسب و اشاعه اطلاعات علمی توسط اعضاء هیئت علمی دانشکده کشاورزی شهید چمران اهواز ، دانشکده شهید چمران ، گروه کتابداری دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی ، طرح تحقیقاتی شماره ۴۲ .
- ۵- معصومی ، فرناز ، (۱۳۷۱) ، بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان علوم دارویی و ارائه الگو مناسب جهت رفع نیاز آنان . پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه علوم پزشکی ایران .
۶. Grefshin , S.J . and Gunningham, D. (۱۹۹۱), Biotechnology awareness study Bullyrin og thr mrfivsl libry Association ۷۹(Jan);pp.۳۶-۴۴.
۷. Mail Hot and Nicolas Giacona, Dam (۱۹۸۷), drug information Services in Quebec :determination of community and hospital

pharmacists needs , Drug intelligence and chemical pharmacy ۲۷
(Jan):pp.۵۷-۶۳

۸.pre . m. sMIT.pimurampai (۱۹۹۰), information needs of medical
scientists of chulalongkorn university , Bulletin of the medical
library , ۷۸ (oct): pp. ۳۸۳-۳۸۷.

۹.Rass, D.Vital (۱۹۸۷), information seeking behavior in the
national institute of nutrition Heydarabad , locoknow library ۱۹
(Jan):۵, liza , An: pp. ۸۸-۷۵۶

۱۰.Stresser, Theresa (۱۹۷۸), information need of practicing physicians
in North Eastern New Yorkstate , Bulletin of the medical library ۶۶
(April): pp . ۲۰۰-۲۰۹.

۱۱.Woolf , Sterver H. and Dennis A.Benson (۱۹۸۹), The information
needs of internists and pediatricians at an Academic center ,
billetin of medical library Association ۷۷(ouc):pp. ۳۷۲- ۳۸۰.

